

»VINCENT« — OPERA O SLIKARU CRNIH GAVRANA

(Uz stotu obljetnicu smrti Vincenta van Gogha)

Petar Zdravko Blajić

U srpnju prošle godine navršilo se je sto godina od tragične smrti nizozemsko-francuskog slikara *Vincenta van Gogha* (1853—1890); uz tu obljetnicu organizirane su, ne samo u Holandiji, velike i vrlo posjećene izložbe; na sve strane se pisalo o van Goghu; priređivane su bile aukcije njegovih slika za basnoslovne cijene; snimljen je film, televizijska serija i konačno skladana je i jedna opera. Kratak umjetnikov život, tek 37 godina, završio je samoubojstvom; tragična smrt i način njegova življenja života mnogima su pružali »zahvalnu« fabulu.

Operu s naslovom *Vincent* (to je naime van Goghovo krsno ime; bio je sin protestantskog pastora) komponirala je francuska skladateljica Michele Reverdy, učenica velikog francuskog suvremenog skladatelja i orguljaša Olivera Messiaena (i naš Andelko Klobučar bio je njegov učenik). Opera je već izvedena prošloga ljeta na dan umjetnikove smrti, 29. VII, u *Laboratorio lirico* u Alessandriji. U tom Laboratoriju, upornim zalaganjem umjetničkog direktora Willa Humberga, praižvedena su mnoga suvremena glazbena djela. U jednokratnoj izvedbi-praižvedbi opere *Vincent* sudjelovali su solisti John Jansen, Marcella Polidori, Piera Catala i Giulia Peri, Ensemble strumentale al Coro di ragazzi Joan Yakkey i madrigalisti Les Jeunes Solistes, svi u adekvatnim tipičnim kostimima dostojnima velikog likovnjaka. Sama opera, čiju smo izvedbu mogli slušati u snimci talijanskog radija, skladateljicu predstavlja u njezinoj istovremenoj skladateljskoj doraslosti i teatarskom neiskustvu. Česti su uspjeli lirski zaletli solista i osobito zborova, u čemu se očituju dobri temelji polifonog tretiranja dionica uz moderne harmonije, ali je možda najslabiji dio opere orkestar, odnosno orkestracija; ima mnogo momenata koje doživljavamo kao neke praznine i često čujemo već toliko puta upotrebljene orkestralne formule, gotovo šablone, što na momente operu čini i dosadnom. Najuspjeliji dio opere je u svakom slučaju njezin libreto kojega je napisao M. S. Gille; tijekom čitave opere libreto ne dolazi »na manje«, on je zasebno vrijedno književno djelo, gotovo poezija.

Van Gogh je u operi, u libretu, oslikan kao žrtva ludila koje se je u progresivnim fazama javljalo. Mnoge rečenice u tekstu su autentično umjetnikove, preuzete iz njegovih brojnih sačuvanih i objavljenih pisama upućenih bratu Theu ili su uzete iz strastvene polemike s poznatim slikarom, od kojega je inače mnogo učio, Gauguinom. U kriznim razdobljima bježao je u Provansu koju je u svojim brojnim slikama »opjevao«, ovjekovječio; ipak na svakoj od tih slika primjećujemo neki detalj koji upozorava na smrt koja ga kao fiksna ideja progoni i muči; i kako njega smrt progoni i muči, tako i on progoni i muči sredinu u kojoj živi. U malobrojnim trenucima kad se toga oslobodi nastaju djela puna »blažene poezije«, što je u libretu opere uspješno prikazano. Tako u jednom prizoru, dok bdije okružen seljacima iz Arlesa, slika jasno zvjezdano nebo; već umoran gasi svijeću voštanicu i tone u san u kojemu sanja sebe kao sretno dijete. Opera završava scenom u kojoj kovčeg s tijelom mrtvog umjetnika nose četiri čovjeka maskirana u lik gavrana, tog čestog i najčešćeg gosta van Goghovih slika, osobito onih iz Provanse. Opera *Vincent* u cjelini svoga libreta i po mnogim stranicama svoje glazbe pruža pravi estetski užitek i nuka na razmišljanje, što inače nije baš slučaj s djelima tzv. avangardne glazbe.